

Категории лица с увреждания

Доц. С. Цветкова, д.пс

В САЩ:

- **Говорно-езикови разстройства (Speech Language Disorders)**
- **Умствена изостаналост (Mental Retardation)**
- **Училищни нарушения (Learning Disabilities (subcategory - ADHD))**
- **Аутизъм (Autism)**
- **Емоционални и поведенчески разстройства (Emotional and Behavioral Disorders)**

- **Травматични мозъчни увреждания**
(Traumatic Brain Injury)
- **Сериозни и мултипленни нарушения**
(Severe end Multiple Disabilities)
- **Физически нарушения** (Physical Disabilities)

- Сензорни разстройства (Sensory Disorders)
- Здравословни проблеми (Health Impairments)
- Надарени и талантливи (Gifted and Talented)

През 2001 г. у нас е създадена *Националната стратегия за осигуряване на равни възможности за хората с увреждания.*

Тя е съобразена с националния опит в тази област, с препоръките и практиките на Европейския съюз, Стандартните правила на ООН за равнопоставеност и равни възможности за хората с увреждания, Конвенцията на ООН за правата на детето и други основополагащи международни документи.

- Националният стратегически план акцентира върху осигуряването на **комплексна рехабилитация** на хората с увреждания като задължително условие за пълноценното им включване в обществения живот. Единният процес обединява **медицински, образователни, професионални и социални рехабилитационни и терапевтични мероприятия**.
- Рехабилитацията за лица с увреждания подпомага лицето да достигне оптимално физическо, интелектуално, психическо и социално равнище на дейност, чрез осигуряване на възможности за жизнена промяна към по-висока степен на независимост.

Категории лица с увреждания у нас

- **Сензорни увреждания** (с увреден слух, с нарушено зрение)
- **Умствена изостаналост**
- **Комуникативни нарушения** – афазия, първично езиково нарушение, дизартрия, ринолалия, флуентни нарушения и др.
- **Хронични заболявания**
- **Физически увреждания** (двигателни нарушения – ДЦП, полимиелит, мускулни дистрофии, костно-скелетни деформации, малформации)
- **Комплексни (мултипленни) нарушения**

Комуникативни нарушения

- Нарушения на невербалната комуникация – напр. тремор, ситуативно или натрапливо манипулиране с предметите; прозодика - плавност и скорост на речта, ритъм, дикция, паузи, ударения и др.

Нарушения на вербалната комуникация

- Артикуляционни нарушения (дислалия)
- Ринолалия – открита, закрыта, смесена
- Дизартрия – разстройства на артикулацията, фонацията, ритъма, интонацията на речта. При ДЦП, заболявания на нервната система, умствена изостаналост.

- **Дисфазия на развитието** (алалия) – при органични увреждания на речевите зони на кортекса – Брока, Вернике
- **Флуентни нарушения** – заекване, запъване, тахилалия, брадилалия
- **Фонационни нарушения** – афония, дисфония, фонастения, функционална (психогенна) афония, хипертонусна/хипотонусна дисфония

- **Афазия** – класификации по Лурия и Лихтхайм-Вернике (7 типа)
- **Аутизъм** (генерализирано разстройство на развитието) – синдром на Канер, синдром на Аспергер, синдром на Рет
- **Разстройства на ученето** (дислексия, дисграфия, дискалкулия; разстройство на вниманието, импулсивност, хиперактивност)

Умствена изостаналост

- Лека – 50-70 IQ
- Умерена – 35-50 IQ
- Тежка – 20-35 IQ
- Дълбока – под 20 IQ

- Подлежащи на обучение с IQ 50-70
- Поддаващи се на тренинг IQ 30-50
- Неподатливи на социални въздействия IQ под 30